

[Uittreksel uit: *Ezra – Bijbels tijdschrift* nr. 16 = jaargang 43 (2012) blz. 125-126]

Rochus ZUURMOND, *In hemelsnaam. Over vertaling en betekenis van het Onze Vader*, Vught: Skandalon, 2012, 160 blz., € 16,50, ISBN 978 94 9070 840 5.

In het evangelie volgens Matteüs lezen we hoe Jezus zijn apostelen een nieuw gebed aanleert (Mt 6,9-13; Lc 11,2-4). Dit gebed, dat wij kennen onder de titel 'het Onze Vader', is uitgegroeid tot het belangrijkste gebed van de christelijke traditie. De oorspronkelijke tekst van het Nieuwe Testament is geschreven in het Grieks, wat wil zeggen dat de meeste kerken dat gebed in vertaling lezen. Het valt echter op dat die verschillende vertalingen op bepaalde punten soms erg uiteenlopend zijn. In *In hemelsnaam* vergelijkt Rochus Zuurmond een waaier aan klassieke, vroeg reformatische en moderne omzettingen van het Onze Vader. Naast Nederlandse, Duitse en Engelse vertalingen, passeren ook enkele oude vertalingen, zoals het Latijn, de revue. Zuurmond onderzoekt welke verschillen we zoal tegenkomen in teksten die in wezen de vertaling zijn van één en dezelfde Griekse grondtekst, en probeert een antwoord te geven op de vraag waarom die verschillen er zijn.

Rochus Zuurmond (°1930) is emeritus professor Bijbelse Theologie aan de Universiteit van Amsterdam. Hij heeft zich onder meer verdiept in de hermeneutiek van de Bijbel en in tekstkritiek van het Nieuwe Testament. Die laatstgenoemde interesse voor wat als de 'oorspronkelijke' tekst van het Nieuwe Testament zou kunnen gelden komt ook tot uiting in dit boek: Zuurmond begint met een eenvoudige, doch relatief nauwgezette studie van de Griekse tekst van het Onze Vader, dat hij in een zo woordelijk mogelijke vertaling giet. Op basis hiervan behandelt hij het gebed vervolgens versdeel per versdeel. De hoofdstukken dragen titels als 'Onze Vader in de hemelen', 'Geheiligd worde uw naam', 'Kome uw koninkrijk', enzovoorts. Bij de bespreking van elk van deze deeltjes verwijst Zuurmond soms functioneel naar Griekse, Hebreeuwse of Aramese woorden, die summier maar duidelijk worden uitgelegd, om zo de grondbetekenis van dat deel van het Onze Vader te verduidelijken. Aandacht gaat daarbij bijvoorbeeld uit naar de vorm waarin de woorden verschijnen (enkelvoud of meervoud, tijd van het werkwoord, enz.), of de keuze voor een welbepaald woord. Bij de behandeling van zowel de Griekse tekst als geheel als de aparte onderdelen van het gebed, besteedt de auteur telkens aandacht aan de literaire vorm en de context. Niet alleen de bijbelse, maar ook de bredere cultuur-historische achtergrond van het Onze Vader komen daarbij aan bod. Nadat de basistekst op diverse vlakken voldoende werd besproken, werpt de auteur een blik op diverse vertalingen, en in het bijzonder op de verschillen die door de eeuwen heen in die vertalingen zijn geslopen. De volledige tekst van de gekozen vertalingen werd handig in een bijlage opgenomen; in de lopende tekst wordt telkens gewoon het versdeel in kwestie besproken. In totaal worden een dertigtal vertalingen aangehaald, waarvan de helft in het Nederlands zijn. De positieve en negatieve elementen in de vertalingen worden daarbij telkens uitgelicht.

In hemelsnaam is een bundeling van elf artikelen geschreven voor het tijdschrift *In De Weegschaal* (jaargang 40, 2011, nummers 4 t.e.m. 14). Het boek is interessant voor iedereen die meer wil weten over de achtergrond van de tekst van het gebed dat de meeste christenen wellicht als kind aangeleerd kregen en bijna iedereen op zijn minst zal herkennen. Het behandelt thema's die in de bijbelwetenschap tegenwoordig populair zijn, zoals filologie, vertaaltechniek en contextualisering van zowel basistekst als vertaling. Het heeft een academische achtergrond, maar is erg toegankelijk geschreven. Zuurmond geeft bovendien een duidelijk beeld van een problematiek die feitelijk van toepassing is op de hele Bijbel,

namelijk de subjectiviteit van vertalingen. Hoe kan één en dezelfde tekst aanleiding geven tot zoveel varianten in diverse vertalingen? Het is een vraag waar niet iedereen bij stilstaat, en zeker niet wanneer het over de Bijbel gaat. De auteur nuanceert wat wij kennen als ‘de’ tekst van de Bijbel, zonder daarbij de Bijbel in vertaling als basis voor het geloof te bekritisieren. *In hemelsnaam* is bovendien actueel binnen het kader van het voorstel van de Nederlandse Raad van Kerken, gedaan in 2007, om het bestaande ‘oecumenische Onze Vader’ op termijn te vervangen door de vertaling van Matteüs 6,9-13 in de Nieuwe Bijbelvertaling van 2004. In het laatste hoofdstuk maakt Zuurmond dan ook enkele afwegingen bij dit voorstel, om tot slot een duidelijk standpunt in te nemen tegen het invoeren van een nieuwe vertaling van het Onze Vader. Bij uitbreiding is de in dit boek besproken kwestie relevant telkens wanneer er sprake is van een nieuwe (of vernieuwde) bijbelvertaling, in eender welke taal.

Marieke Dhont